

تأثیر متغیرهای اقتصادی و اجتماعی کشاورزان پسته کار بر مشارکت آنان در تعاونی تولید کشاورزی (مطالعه موردی: تعاونی پسته کاران شهرستان دامغان)

مهناز رهبری^{1*}، حسین جعفری سیریزی²

¹ کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه تربیت مدرس تهران

² کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی، دانشگاه تهران

چکیده

هدف کلی این تحقیق، بررسی رابطه بین ویژگی‌های اقتصادی و اجتماعی کشاورزان پسته کار و مشارکت آنان در تعاونی پسته کاران شهرستان دامغان بوده که به روش توصیفی-پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری تحقیق، 2500 کشاورز پسته کار عضو در تعاونی مورد نظر می‌باشد که بر اساس فرمول کوکران، حجم نمونه، 318 نفر تعیین شده است. جهت جمع آوری داده‌ها از ابزار پرسشنامه با سوالات باز و بسته استفاده شده است. برای اطمینان از روایی و پایایی متغیرهای مورد آزمون در پرسشنامه، از روش تحلیل عاملی و ضریب KMO و روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. ضرایب به دست آمده برای روایی و پایایی پرسشنامه به ترتیب 0/729 و 0/96 محاسبه شد که در مجموع نشان دهنده مورد اعتماد و اطمینان بودن پرسشنامه پژوهش است. سپس داده های به دست آمده، با استفاده از نرم افزار SPSS در دو بخش توصیفی (توزیع فراوانی و درصد) و تحلیلی یا استنباطی و استفاده از آزمون‌های همبستگی پیرسون و اسپیرمن، تجزیه و تحلیل شده‌اند. نتایج تحقیق نشان داد که بین ویژگی‌های اقتصادی و اجتماعی کشاورزان در شاخص‌های (میزان سطح زیر کشت، عملکرد محصول در هکتار، استفاده از اعتبارات بانکی، مکانیزاسیون و همچنین استفاده از روش‌ها و نهاده‌های جدید، تحول اراضی زیر کشت، میزان تحصیلات، استفاده از خدمات مشاوره‌ای، انگیزه کشاورزان، منزلت اجتماعی، توصیه رهبران محلی، اعتقاد به فضای مشارکتی و میزان روحیه مشارکت، ریسک پذیری کشاورزان، میزان تماس های ترویجی و در نهایت میزان آگاهی کشاورزان از مزایای مشارکت) و مشارکت آنها در تعاونی پسته کاران شهرستان دامغان، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

واژه های کلیدی: ویژگی های اقتصادی پسته کاران، ویژگی های اجتماعی پسته کاران، مشارکت، تعاونی پسته

کاران، شهرستان دامغان

مقدمه

طبق قانون اساسی، بخش تعاون در کنار بخش‌های خصوصی و دولتی، یکی از ارکان اقتصادی کشور را تشکیل می‌دهد. در اصل 44 قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، بخش تعاون به عنوان یکی از پایه‌های نظام اقتصادی قلمداد شده است که نشانه اهمیت مشارکت مردم در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی است (حسینی نوه، 1388: 72). در ایران بعد از اصلاحات ارضی، شاهد پیدایش انواع نظام‌های بهره برداری همانند تعاونی‌ها در بخش کشاورزی بوده‌ایم. این نظام‌ها را در عمل می‌توان ابزاری موثر برای توسعه روستایی و همچنین در حکم بخش اساسی از سیاست‌های توسعه روستایی و مرتبط با برنامه‌های ملی در نظر گرفت (حیدری ساریان، 1391: 152). رویکرد تعاونی از بهترین ساز و کارهای مشارکت مردمی نظام هستند. در راستای فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی محسوب می‌شود و اشتغال و معیشت پایدار برای اقشار آسیب پذیر و کم درآمد روستایی ایجاد می‌نماید. همچنین این رویکرد، راهکاری بسیار مناسب برای توانمندسازی روستاییان می‌باشد (Fairbairn et al, 2003, 254). شرکت‌های تعاونی تولید کشاورزی از سوی کارشناسان به منظور پایان دادن به پراکندگی و ایجاد یکپارچگی اراضی و امکان کاربرد ماشین آلات در زمین های خرد کشاورزی، مناسب تشخیص داده شده اند. از جمله اهداف تاسیس شرکت‌های تعاونی تولید روستایی را می‌توان استفاده بهینه از ماشین‌ها و مکانیزاسیون، تسطیح اراضی مزروعی و یکپارچه کردن تولید، به کارگیری موثر فناوری‌های نوین و حداکثر بهره برداری از منابع آب و خاک کشور از طریق احداث شبکه‌های نوین آبیاری ذکر کرد. و یکی از عوامل رسیدن به این اهداف، ایجاد گرایش و جذب کشاورزان و اعضا به منظور مشارکت و عضویت در رسیدن به اهداف نام برده می‌باشد (حسینی نوه، 1388: 96). هر نظام بهره برداری و هر شکل، دارای سازمان، مدیریت فضا، اطلاعات، فناوری، سطح توسعه، جمعیت یا اعضا و کارکنان است که طبق قواعد مالکیت، حاکمیت، عاملیت، مبادله و سایر ویژگی‌های ناظر بر واحد بهره برداری از منابع آب و خاک در فرایند تولید محصولات کشاورزی برای مصرف یا مبادله و یا فروش، مشارکت دارند (گندم زاده و ثمری، 1388: 212). توسعه کشاورزی به طور اخص و توسعه روستایی به طور اعم، مستلزم بهره گیری از استعداد و توان و حضور فعالانه مردم و مشارکت آنان در مراحل مختلف فرآیند توسعه در جوامع محلی و ملی (اعظمی و سروش مهر، 1389: 180) و همچنین مستلزم تغییر حالت و جایگاه روستاییان و کشاورزان از تولیدکننده صرف مواد غذایی به عناصری فعال و موثر در سیستم عرضه و تقاضا و ایجاد زمینه‌های لازم برای حضور در عرصه رقابت و شکل‌ها و تعاونی‌های تولیدی می‌باشد (گل محمدی، 1387: 97). یکی از عرصه‌های فعالیت تعاونی‌ها، تشکیل تعاونی‌های پسته کاری است. تشکیل چنین تعاونی‌هایی در مناطق پسته خیز ایران و با توجه به تاثیرات اجتماعی، فنی و اقتصادی اهمیت فراوانی دارد. بر طبق سرشماری عمومی کشاورزی استان سمنان و کشور در سال 1382، استان سمنان تعداد 5405 بهره بردار باغی در کشت و تولید پسته و همچنین تولید 4636 تن محصول پسته را دارا می‌باشد که این استان از نظر تعداد بهره بردار، رتبه 4 و در مقدار تولید پسته، رتبه 5 را در کل کشور از آن خود کرده است که در این بین شهرستان دامغان با 4160 بهره بردار در تولید پسته و همچنین 3279 تن تولید پسته، مقام اول را در بین شهرستان‌های استان کسب کرده است. به طوری که در حال حاضر شهرستان دامغان مهمترین قطب تولیدکننده پسته بعد از استان‌های کرمان، یزد، خراسان و فارس در ایران می‌باشد. با توجه به نقش محصول پسته در شهرستان دامغان، این شرکت‌ها می‌توانند با هم افزایی نیروهای موجود محلی و جذب کمک‌های دولتی در رشد کمی و کیفی محصول پسته و در نتیجه بهبود سطح زندگی اعضاء تاثیر به سزایی داشته باشد (حسینی نوه، 1388: 72). تعاونی پسته کاران در این شهرستان، به امور مربوط به تولیدات کشاورزی از طریق فراهم آوردن نهاده‌ها (ارائه کود، سم، بذر و ...) و برنامه ریزی امور مختلف زراعی به صورت تعاونی اشتغال داشته که هدف اولیه آنها تولید بوده است. در کشور ما، با توجه به وجود زمینه‌های مشارکت مردم در سازمان‌های کشاورزان که بالغ بر 12000 تعاونی تولیدی در کشور (علم بیگی و همکاران، 1388: 121) که در بخش کشاورزی فعالیت می‌کنند، تعیین ویژگی‌های موثر بر عضویت و مشارکت حقیقی افراد در برنامه‌ها و در نهایت موفقیت این سازمان‌ها، از اولویت‌های تحقیقی به شمار می‌آید. لذا جهت بررسی زمینه‌های موفقیت آمیز حضور کشاورزان در این سازمان‌های مردم نهاد، نیاز به مطالعاتی در کشور وجود دارد، لذا این تحقیق با

هدف کلی شناسایی ویژگی‌های اقتصادی و اجتماعی موثر کشاورزان پسته کار برای مشارکت و عضویت در سازمان‌های کشاورزان و بالاخص تعاونی پسته کاران شهرستان دامغان انجام می‌پذیرد. موضوع تعاونی و اهداف آن و چگونگی مشارکت مردم در آن، موضوع گسترده‌ای از تحقیقات فراوانی است که در جوامع روستایی کشورهای در حال توسعه صورت گرفته است (ozdemiir,2006,213). در این بخش به مرور برخی از مهمترین نتایج و بررسی های انجام شده درباره مشارکت روستاییان و کشاورزان در تعاونی ها پرداخته شده است.

جدول 1: مطالعات صورت گرفته در راستای تحقیق

محققین	سال	نتایج تحقیق
علی اصغر شاهرودی، محمد چیدری	1386	نتایج نشان داده است که برخی از متغیرهای تحقیق نظیر میزان تحصیلات، سطح زیر کشت آبی، درآمد سالیانه، تماس های ترویجی، مولفه های سرمایه اجتماعی، وضعیت آبیاری منطقه از دیدگاه آب بران و وضعیت مشارکت کشاورزان در زمینه مدیریت شبکه های آبیاری با نگرش کشاورزان نسبت به مشارکت در تعاونی آب بران رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.
امیر علم بیگی، شاپور ظریفیان، شهلا آقاپور	1388	دامداران دارای نگرش مثبت و منفی به مشارکت در فعالیت های سازمان کشاورزان از نظر متغیرهای وضعیت اقتصادی (تعداد دام بزرگ، میزان اراضی آبی، میزان اراضی دیم، میزان کل اراضی کشاورزی)، مدت زمان عضویت، میزان سطح مشارکت و اعتقاد به فضای مشارکتی در سازمان کشاورزان با یکدیگر تفاوت معنی داری به لحاظ آماری دارند و همچنین مشخص گردید که چهار متغیر سبک رهبری، وضعیت اقتصادی (تعداد دام بزرگ)، انگیزش کشاورزان و میزان آگاهی ایشان از مزایای مشارکت در فعالیت های سازمان کشاورزان در نگرش دامداران به مشارکت در فعالیت های سازمان کشاورزان نقش داشته است.
کوروش روستا، الهام تاجریزی، اسداله زمانی پور	1389	بین عوامل اقتصادی، اجتماعی و سازمانی-عملکردی تعاونی ها و میزان مشارکت زنان روستایی در فعالیت های تعاونی، رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد، همچنین بین میزان وابستگی زنان روستایی به همسرانشان و میزان مشارکت آنها در فعالیت های تعاونی، رابطه منفی و معنی دار مشاهده شده است. نتایج آزمون مقایسه میانگین t نشان داده است که بین مشارکت زنان روستایی سرپرست خانوار و زنان روستایی تحت تکفل با 99 درصد اطمینان، تفاوت معنی داری وجود دارد.
Salamon,S. , R.L.Fransworth, D.G. Bullock and R. Yusuf	1997	این تحقیق، رابطه متغیر پذیرش نظام های زراعی پایدار را توسط کشاورزان ایلینویز با متغیرهای سطح تحصیلات، سن، شغل اولیه، قومیت، فعالیت های مذهبی، فعالیت در سازمان زراعی و خدمات ترویجی تعاونی مود مطالعه قرار دادند. نتایج نشان داده است که پذیرش نظام های زراعی پایدار با قومیت و فعالیت های مذهبی با اطمینان 99% و با میزان خدمات ترویج تعاونی با اطمینان 95% رابطه مثبت و معنی داری داشته است.
Chen,L	1999	نتایج نشان داده است که میزان آگاهی افراد از مزایای مشارکت، عامل مهمی در شکل گیری نگرش مثبت اعضاء و ارتقای سطح مشارکت آنها می باشد.

منبع: مطالعات نگارندگان

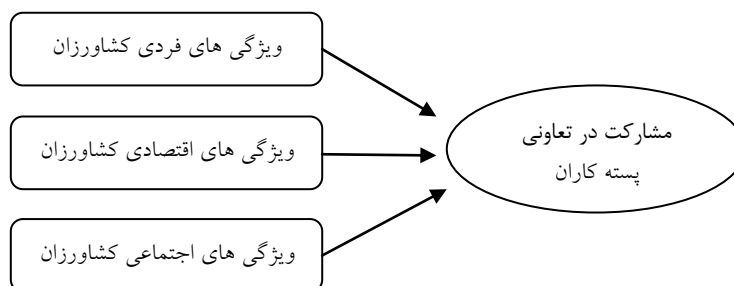
مبانی نظری تبیین کننده:

از هنگام مطرح شدن موضوع توسعه کشورها بعد از جنگ جهانی دوم (تودارو، 1382) همواره این فرآیند مهمترین موضوع کشورها و به ویژه کشورهای در حال توسعه است. تحقق توسعه کشورها مستلزم بهره گیری از استعداد و توان و حضور فعالانه مردم و مشارکت آنان در مراحل مختلف فرآیند توسعه در جوامع محلی و ملی است. به گونه ای که توسعه و مشارکت امری درهم تنیده شمرده می شود و فرآیند توسعه هنگامی با موفقیت درمی آمیزد که با افزایش مشارکت مردم، به خصوص مردم محلی، همراه باشد (اعظمی و سروش مهر، 1389: 180). یکی از موثرترین و کارآمدترین راه کارها به منظور دستیابی به الگویی موفق از توسعه کشاورزی و نهایتاً اهداف کلان توسعه که در بردارنده رشد اقتصادی، افزایش تولید، توزیع عادلانه درآمد و بالاخره مشارکت عملی جامعه روستایی در فعالیت های مختلف عمرانی و اجتماعی باشد، تشکل یافتن این افراد در قالب گروه ها و تجمع هایی به نام تعاونی های تولید می باشد که می تواند علاوه بر تلاش در جهت افزایش تولید و توزیع عادلانه تر منافع آن، زمینه مساعدی را برای نهادینه کردن مشارکت آنها ایجاد نماید (محمدی و همکاران، 1390: 226). پس از انقلاب اسلامی، تعاونی ها در قالب یک رهیافت مهم در توسعه روستایی مورد توجه دولتمردان و سیاستگذاران قرار گرفت و نه تنها ابزاری کارآمد در ایجاد اشتغال روستایی قلمداد شد بلکه در توانمندسازی و توسعه جوامع روستایی، به صورت هدف به کار گرفته شد (حیدری ساربان، 1391: 110). نهادها و سازمان های منطقه ای موجود از جمله منابعی بالقوه به شمار می روند که با تقویت و یا تجدید ساختار آنها و به دیگر سخن، با اصلاح و سازمان دهی مجدد آنها، می توان در راستای توسعه روستایی از وجودشان بهره جست (حیدری ساربان، 1390: 113). با توجه به ناکارآمدی نظام خرده دهقانی در ایجاد تحرک و پویایی در بخش کشاورزی، تعاونی های تولید از منظر بازتوزیع منافع حاصله از رشد بخش کشاورزی، ایجاد اشتغال پویا و مولد، توسعه مشارکت مردمی در بخش کشاورزی، پایین آوردن ریسک سرمایه گذاری در بخش کشاورزی، کاهش هزینه های دولتی در تولید و ... ابزار مناسبی برای بهبود وضعیت کشاورزی به شمار می آیند (حیدری ساربان، 1391: 151). رکن شکل دهی تعاونی های روستایی، مشارکت داوطلبانه و فعال روستاییان است. مشارکت درگیری ذهنی و عاطفی اشخاص در موقعیت های گروهی است که آنان را برمی انگیزد تا برای دستیابی به هدف های گروهی یکدیگر را یاری دهند و در مسئولیت کار شریک شوند (طاهرخانی و قرنی آرانی، 1385: 83 و 84). تعاونی های تولید روستایی زمینه های مشارکت گسترده روستاییان را در فرآیند توسعه روستاها فراهم کرده و مسائل و مشکلات حرفه ای کشاورزان در زمینه های اقتصادی و اجتماعی را از طریق همیاری و اشتراک مساعی حل می کنند (صدیقی و درویشی نیا، 1381: 313). Chamala (1995) سه دسته از عوامل را که بر مشارکت افراد در سازمان های کشاورزان تاثیرگذار هستند را بیان نموده است که عبارتند از: 1) عوامل داخلی گروه (سازمان کشاورزان) 2) عوامل سازمانی و 3) عوامل اجتماعی (علم بیگی و همکاران، 1388: 114). به باور برخی از صاحب نظران و اندیشمندان، شکل گیری تعاونی های تولید در نواحی روستایی مزایایی مانند ایجاد اشتغال، کمک به افزایش راندمان تولید، استفاده بهینه از نهاده های کشاورزی و تقویت مشارکت مردم در برنامه های توسعه روستایی (rahman, 2007, 12) کاهش هزینه های تولید، دسترسی به نهاده های کشاورزی و کمک به توسعه مناطق روستایی (Alexander, 2009, 44) یکپارچه سازی کشت و جلوگیری از خرد شدن مجدد اراضی، افزایش سطح مکانیزاسیون، تاسیس شبکه های نوین آبیاری (Harper, 2010, 256) تامین اعتبار و وام و سازمان دهی امور تجاری اعضاء (Davies & Burt, 2007) گسترش فعالیت های مفید کشاورزی، استفاده درست از وسایل و ماشین آلات کشاورزی (Ozdemiir, 2006, 43) تقویت بنیان های نظام مالکیت اراضی، حفظ بهینه منابع طبیعی، ارتقای اوضاع اقتصادی و اجتماعی و گسترش ظرفیت های شناختی کشاورزان در استفاده بهینه از زمین های زراعی (Werner, 1999, 246) ارتقای سطح مکانیزاسیون، تنوع بخشی به فعالیت های اقتصادی، دسترسی به وام و اعتبارات بانکی و بهره وری عوامل تولید، کاهش هزینه های تولید، خرید محصول و عرضه به موقع خدمات مورد نیاز

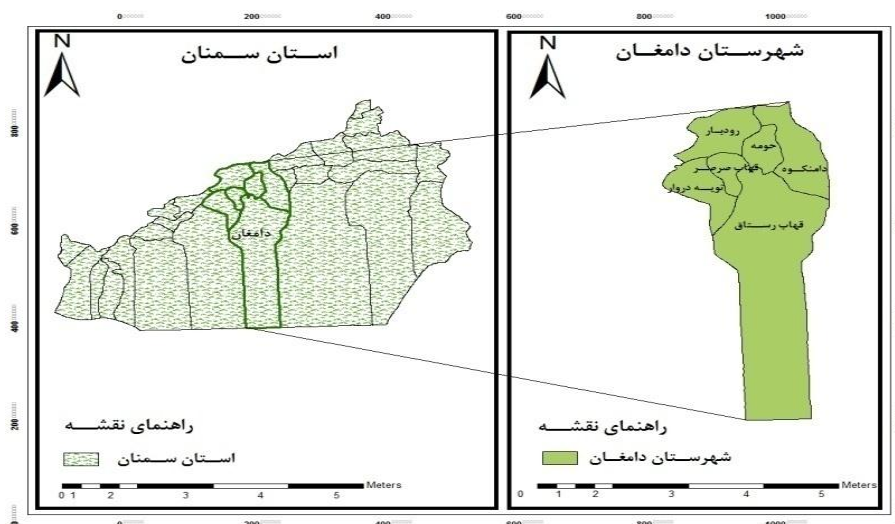
روستاییان (Helmberger, 1999, 613) و بسیاری موارد دیگر را نام برد بر اساس مطالعات دلقادو، تعاونی‌های تولیدی ضمن بالا بردن مشارکت روستاییان در برنامه‌های توسعه روستا، به توزیع عادلانه منابع و دسترسی برابر روستاییان به فرصت‌های اقتصادی و اجتماعی کمک می‌کند (Delgado, 2007, 106) بیرچال در مطالعات خود دریافت که بین تشکیل تعاونی‌های تولیدی با کاهش مرگ و میر کودکان، عدالت جنسیتی و جلوگیری از خرد شدن مجدد واحدهای تولیدی در مناطق روستایی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد (Birchall, 2003, 324) با توجه به مباحث مطرح شده و همچنین در ترسیم راهبرد توسعه روستایی، باید به نظام‌های کشاورزی (تعاونی تولید) نگاهی ویژه صورت گیرد. این نظام‌های کشاورزی نوعی تغییر و تحول اجتماعی است که بر زندگی کشاورزان در مناطق روستایی اثر مستقیم می‌گذارد و در نهایت، دستیابی به توسعه روستایی را میسر می‌سازد. از این رو می‌توان تعاونی‌های تولید را ابزاری برای توسعه روستایی دانست که با روش خاص خود، در مسیر توسعه حرکت می‌کنند (علم بیگی و همکاران، 1388: 120). به طور خلاصه، چارچوب نظری تحقیق حاضر، به صورت شکل 1 تدوین شده است.

شکل 1: چارچوب نظری تحقیق

محدوده مورد مطالعه

شهرستان دامغان در سال 1390 با مساحت 14027 کیلومتر مربع با برآورد جمعیت 86908 نفر از طرف شمال به استان‌های گلستان و مازندران و از طرف جنوب به استان اصفهان و از طرف شرق به شهرستان شاهرود و از غرب به شهرستان‌های سمنان و مهدیشهر منتهی می‌شود. شهرستان دامغان در سال 1390، دارای 14027 کیلومتر مربع مساحت، 2 بخش، 3 شهر و 6 دهستان می‌باشد. نقشه شماره 1، موقعیت جغرافیایی شهرستان دامغان را نشان می‌دهد.

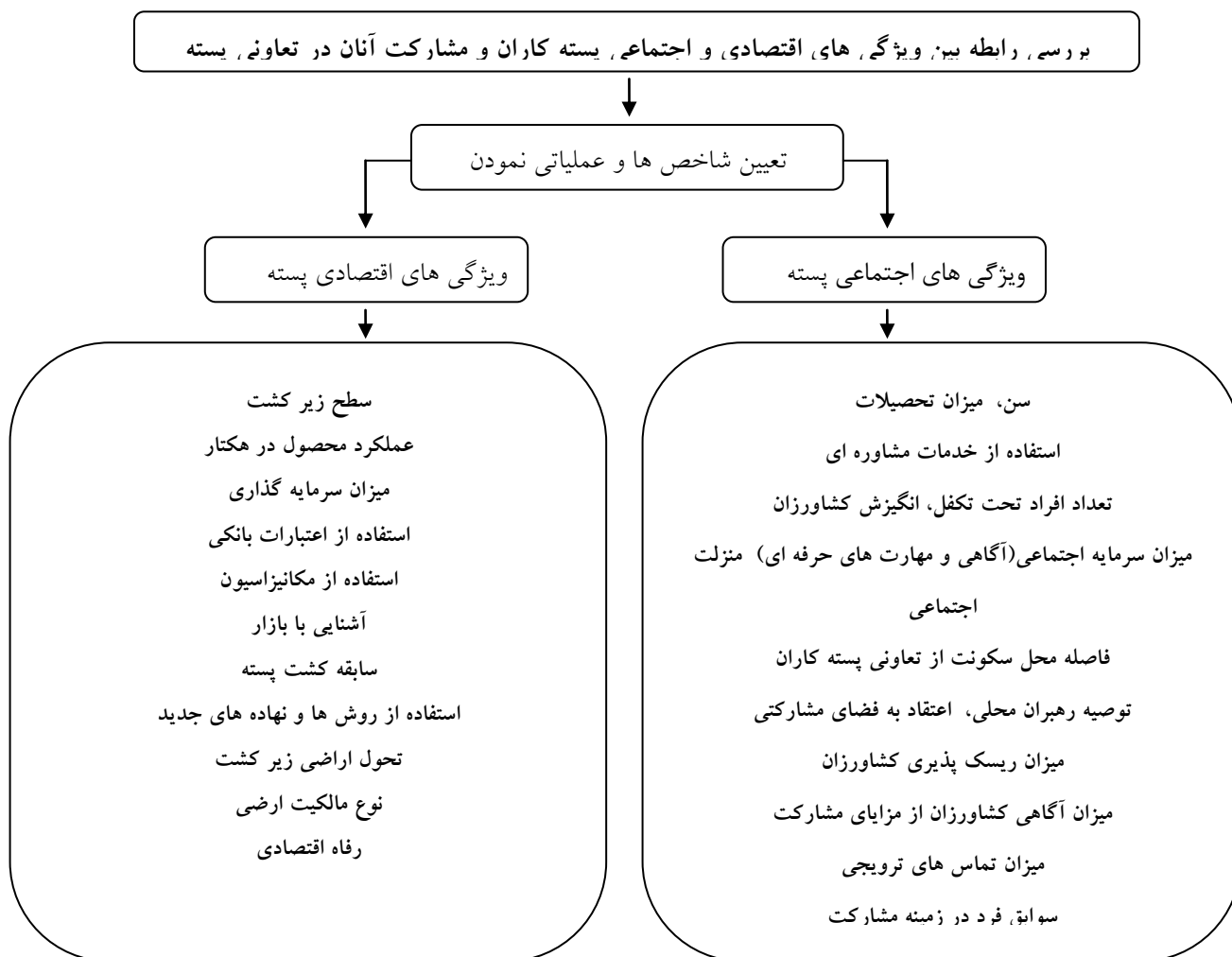

روش پژوهش

این تحقیق از نوع توصیفی-همبستگی می باشد که به روش پیمایشی انجام گرفته است. جامعه آماری این تحقیق شامل کشاورزان پسته کار عضو در تعاونی پسته کاران دامغان می باشد (N=2500) روش نمونه گیری، تصادفی ساده و بر اساس فرمول کوکران حجم نمونه، تعداد 318 نفر، تعیین شد. متغیرهای تحقیق، شامل دو دسته متغیرهای مستقل و وابسته می باشند. متغیر مستقل این پژوهش عبارت است از ویژگی های فردی، اجتماعی و اقتصادی کشاورزان پسته کار و متغیر وابسته تحقیق، مشارکت پسته کاران منطقه در تعاونی پسته کاران می باشد. کار جمع آوری اطلاعات و آمار مورد نیاز در دو بخش انجام گرفته است. بخش اول شامل جمع آوری اطلاعات در زمینه مبانی نظری موضوع و سوابق تحقیقات انجام شده می باشد که با استفاده از روش مطالعه کتابخانه ای و منابع اینترنتی صورت گرفته است. بخش دوم، شامل جمع آوری اطلاعات و آمار مورد نیاز از کشاورزان پسته کار منطقه مورد پژوهش است که با کاربرد پرسشنامه در قالب انجام عملیات میدانی صورت گرفته است. داده های این تحقیق با استفاده از نرم افزار SPSS در دو بخش توصیفی (توزیع فراوانی و درصد) و استنباطی یا تحلیلی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته اند. در بخش استنباطی به منظور تحلیل داده های به دست آمده، از ضرایب همبستگی اسپیرمن و پیرسون استفاده شده است. سوالات پرسشنامه شامل اطلاعات مربوط به ویژگی های اجتماعی و اقتصادی کشاورزان پسته کار می باشد که به دو بخش تقسیم شده است، در بخش ویژگی های اقتصادی کشاورزان پسته کار، سوالاتی در مورد میزان اراضی زیر کشت، عملکرد محصول در هکتار، میزان سرمایه گذاری، وضعیت رفاه اقتصادی، میزان استفاده از مکانیزاسیون و ... با پرسش از کشاورزان پسته کار عضو در شرکت تعاونی، گردآوری می شود. همچنین در بخش ویژگی های اجتماعی پسته کاران، سوالاتی از قبیل سن، میزان تحصیلات، میزان ریسک پذیری، میزان تماس های ترویجی، میزان سرمایه اجتماعی (آگاهی و مهارت های حرفه ای) و ... مطرح می گردد تا بدین طریق اثرات ویژگی های اجتماعی و اقتصادی کشاورزان بر مشارکت آنان در تعاونی پسته کاران دامغان مورد سنجش قرار گیرد. جهت طراحی گویه ها از پرسش های چندگزینه ای و در قالب طیف (خیلی زیاد تا خیلی کم)، (بلی، نمی دانم و خیر) و (داشته ام و نداشته ام) طراحی شده است. لازم به ذکر است از آنجایی که سوالات و گویه ها دارای جهات مثبت و منفی هستند، بنابراین در سوالات با جهت مثبت، گزینه های زیاد و خوب دارای بیشترین امتیاز و گزینه های کم و ضعیف، دارای کمترین امتیاز می باشند. در سوالات با جهت منفی نیز، گزینه های زیاد دارای کمترین امتیاز و گزینه های کم و ضعیف دارای بیشترین امتیاز می باشند. برای اطمینان از روایی و پایایی ابزار جمع آوری اطلاعات و متغیرهای مورد سنجش در آن، در آغاز، پرسشنامه 30 نفر از پسته کاران عضو در شرکت

تعاونی پسته کاران مورد آزمون قرار گرفت. برای اطمینان از روایی متغیرهای مورد آزمون در پرسشنامه، از روش تحلیل عاملی و ضریب KMO استفاده شد. پایایی ابزار جمع آوری اطلاعات پژوهش نیز با آلفای کرونباخ سنجیده شد. ضرایب به دست آمده برای روایی و پایایی پرسشنامه به ترتیب 0/729 و 0/96 محاسبه شد که در مجموع نشان دهنده مورد اعتماد و اطمینان بودن پرسشنامه پژوهش است. شاخص های سنجش شده در تحقیق در دو بخش ویژگی های اقتصادی و اجتماعی کشاورزان پسته کار در شکل 2 نشان داده شده است.

شکل 2: شاخص های مورد سنجش در فرآیند تحقیق

بحث

در این قسمت با بهره گیری از داده‌های جمع آوری شده از طریق پرسشنامه به بیان برخی از ویژگی‌های اقتصادی و اجتماعی کشاورزان پسته‌کار و یا به عبارتی ویژگی‌های فردی پسته کاران در قالب توزیع فراوانی و درصد، پرداخته شده است. همانطور که در جدول 2 نشان می‌دهد، از مجموع 318 پرسشنامه ای که توسط باغداران پسته کار عضو در تعاونی پسته کاران پر شده است، درصد بسیار کمی از باغداران پسته کار عضو در تعاونی (6 درصد) را زنان تشکیل می‌دهند و در مقابل سهم کثیری از باغداران (94 درصد) را مردان تشکیل می‌دهند. بر اساس نتایج به دست آمده از اطلاعات جمع آوری شده از بین سه گروه سنی، بیشترین درصد فراوانی باغداران را افراد متعلق به گروه سنی 44-62 سال (51/3 درصد) تشکیل می‌دهند. از نظر میزان تحصیلات، از بین جامعه نمونه، بیشترین فراوانی مربوط به مقطع راهنمایی (28/3 درصد) و ابتدایی (25 درصد) می‌باشند.

جدول 2: توزیع فراوانی و درصد گویه‌های شاخص‌های جنسیت، سن و میزان تحصیلات

جنسیت	فراوانی	درصد
مرد	299	94
زن	19	6
سن	فراوانی	درصد
19-43 سال	103	32/4
44-62 سال	163	51/3
63-87 سال	52	16/4
میزان تحصیلات	فراوانی	درصد
فاقد سواد	41	12/9
سواد خواندن و نوشتن	39	12/3
ابتدایی	73	23
راهنمایی	82	25/8
دیپلم	55	17/3
فوق دیپلم به بالا	28	8/8

منبع: یافته‌های تحقیق (1392)

در جدول 3 از نظر تعداد افراد تحت تکفل، بر اساس اطلاعات به دست آمده از پرسشنامه بیشترین فراوانی مربوط به 3 نفر (25/2 درصد) و سپس 4 نفر (23 درصد) می‌باشد. یکی از عواملی که می‌تواند تسهیل کننده و یا مانع انگیزه برای مشارکت باشد، سابقه حضور فرد در زمینه‌ها و فعالیت‌های مشارکتی است. مشاهدات تاکید می‌کنند که افرادی که برای انجام کاری، دارای پیشینه یا سابقه موفق هستند، معمولاً برای تکرار آن اقدام، وضعیت مساعدتری خواهد نداشت. سابقه عضویت پسته کاران در تعاونی مورد بررسی نشان می‌دهد که بیشترین توزیع فراوانی و درصد عضویت، در عضویت 5 تا 7 سال می‌باشد که 27/6 درصد از پسته کاران

را به خود اختصاص داده است و عضویت 3 تا 5 سال در رتبه دوم قرار دارد (27 درصد)، در مقابل کمترین توزیع فراوانی و درصد، مربوط به عضویت بیشتر از 9 سال می باشد که 10 درصد پسته کاران عضو در تعاونی را به خود اختصاص داده است.

جدول 3: توزیع فراوانی و درصد گویه های شاخص تعداد افراد تحت تکفل و سابقه عضویت در تعاونی

درصد	فراوانی	تعداد افراد تحت تکفل
12/3	39	1 نفر
17/6	56	2 نفر
25/2	80	3 نفر
23	73	4 نفر
15/4	49	بیش از 4 نفر
6/6	21	سایر
درصد	فراوانی	سابقه عضویت در
		تعاونی
19/4	62	زیر 3 سال
27	86	3-5 سال
27/6	88	5-7 سال
16	50	7-9 سال
10	32	بیشتر از 9 سال

منبع: یافته های تحقیق (1392)

در جدول 4 بر اساس اطلاعات به دست آمده از دلایل عضویت در تعاونی مورد نظر، بیشترین مورد مربوط به عامل مبارزه با آفات (67/3 درصد) می باشد که عامل استفاده از امکانات و نهادهها (19/2 درصد) در رتبه بعدی قرار دارد، در مقابل، کمترین توزیع فراوانی مربوط به سایر موارد می باشد که 1/3 درصد از پاسخها را به خود اختصاص داده است.

جدول 4: توزیع فراوانی و درصد دلایل عضویت باغداران پسته کار در تعاونی پسته کاران

درصد	فراوانی	دلایل مشارکت و عضویت در
		تعاونی پسته کاران
67/3	214	مبارزه با آفات
5	16	استفاده از ماشین آلات
19/2	61	استفاده از امکانات و نهاده ها
7/2	23	استفاده از وام و تسهیلات
1/3	4	سایر

منبع: یافته های تحقیق (1392)

بررسی رابطه بین ویژگی های اقتصادی و اجتماعی پسته کاران و مشارکت آنان در تعاونی پسته کاران

رابطه متغیر مشارکت در تعاونی پسته کاران با هر یک از ویژگی های اقتصادی و اجتماعی کشاورزان پسته کار با استفاده از ضرایب همبستگی اسپیرمن و پیرسون (با توجه به مقیاس آنها) بررسی شد. با توجه به نتایج به دست آمده از ضرایب همبستگی (جدول 5)، رابطه بین ویژگی های اقتصادی و مشارکت آنها در تعاونی پسته کاران، به شرح زیر می باشد:

1- بین متغیر اقتصادی میزان سطح زیر کشت کشاورزان و مشارکت آنان در تعاونی پسته کاران، رابطه معنادار مستقیم ناقص وجود دارد، یعنی با افزایش میزان سطح زیر کشت باغات پسته کشاورزان، میزان مشارکت آنان در تعاونی مورد نظر افزایش یافته است.

2- بین متغیر اقتصادی عملکرد محصول در هکتار کشاورزان پسته کار و مشارکت آنان در تعاونی، رابطه معنادار مستقیم ناقص وجود دارد، یعنی با افزایش و بالا رفتن عملکرد محصول پسته در واحد سطح، میزان مشارکت آنان در تعاونی، افزایش یافته است.

3- بین متغیر میزان استفاده از اعتبارات بانکی پسته کاران و مشارکت آنان در تعاونی، رابطه معنادار مستقیم ناقص وجود دارد، یعنی با افزایش استفاده از اعتبارات بانکی در مواردی همچون استفاده از وام جهت تاسیس باغ، جهت کودهای زمستانه یا چال کود، هرس باغ و انتقال آب که در پرسشنامه ذکر شده است، مشارکت آنان در تعاونی، افزایش یافته است.

4- بین میزان استفاده از مکانیزاسیون و مشارکت پسته کاران در تعاونی، رابطه معنادار مستقیم ناقص وجود دارد، یعنی با افزایش موارد مکانیزاسیون از قبیل استفاده از دستگاه ها و یا مته های کاشت درخت، استفاده از کولتیواتور، آبیاری تحت فشار و مواردی از این قبیل، به دلیل نیاز به استفاده از این وسایل و همچنین نیاز به امکانات و تسهیلات از جانب مراکز خدمات کشاورزی، مشارکت پسته کاران در تعاونی افزایش یافته است.

5- بین میزان استفاده از روش ها و نهادهای جدید و مشارکت پسته کاران در تعاونی، رابطه معنادار مستقیم ناقص وجود دارد، یعنی با افزایش میزان استفاده از روش های جدید همچون رقم های اصلاح شده در کشت و تولید محصول پسته، استفاده از روش گرده افشانی مدرن، استفاده از کودهای آلی و بیولوژیک و ...، مشارکت پسته کاران در تعاونی افزایش یافته است.

6- بین متغیر تحول اراضی زیر کشت و مشارکت پسته کاران در تعاونی، رابطه معنادار مستقیم ناقص وجود دارد، یعنی با افزایش سطح زیر کشت از طرقی همچون زیر کشت بردن اراض بایر، زهکشی اراضی و توسعه سطح زیر کشت، خرید زمین، تغییر کشت از محصولات دیگر به پسته و ...، مشارکت پسته کاران در تعاونی افزایش یافته است.

7- بین متغیرهای آشنایی با بازار و رفاه اقتصادی کشاورزان پسته کار و مشارکت آنان در تعاونی، رابطه معنادار معکوس ناقص وجود دارد، یعنی با افزایش میزان آشنایی با بازار و بالا رفتن رفاه اقتصادی کشاورزان پسته کار، میزان مشارکت آنان در تعاونی پسته کاران کاهش یافته است.

جدول 5: همبستگی مولفه های مربوط به عضویت کشاورزان پسته کار در تعاونی و ویژگی های اقتصادی آنان

ردیف	متغیر	نوع مقیاس	نوع آزمون	ضریب همبستگی	سطح معناداری
1	سطح زیر کشت	ترتیبی	اسپیرمن	0/270**	0/002

0/039	0/133 *	اسپیرمن	ترتیبی	عملکرد محصول در هکتار	2
ns	0/088	پیرسون	نسبی	میزان سرمایه گذاری	3
0/041	0/121 *	اسپیرمن	ترتیبی	<u>استفاده از اعتبارات بانکی</u> استفاده از وام جهت تاسیس باغ استفاده از وام جهت کودهای زمستانه استفاده از وام جهت هرس باغ استفاده از وام جهت انتقال آب	4
0/000	0/182 **	اسپیرمن	ترتیبی	<u>استفاده از مکانیزاسیون</u> دستگاه ها و یا مته های کاشت درخت استفاده از کولتیواتور جهت سله شکنی استفاده از تراکتورهای گلدانی استفاده از آبیاری تحت فشار روش های اصلاح درختان برای بارآوری بیشتر تغییر در فاصله کاشت بسته بندی کردن محصول	5
0/048	-0/040 *	اسپیرمن	ترتیبی	<u>آشنایی با بازار</u> بازارهای فروش محلی بازارهای فروش منطقه ای و ملی	6
ns	0/119	پیرسون	نسبی	سابقه کشت پسته	7
0/000	0/125 *	اسپیرمن	ترتیبی	<u>استفاده از روش ها و نهاده های جدید</u> استفاده از رقم های اصلاح شده اجرای روش های جدید پیوند استفاده از گرده افشانی مدرن استفاده از کودهای آلی و بیولوژیک	8
0/000	0/831 *	اسپیرمن	ترتیبی	<u>تحول اراضی زیر کشت</u> زیر کشت بردن اراضی بایر زهکشی اراضی و توسعه سطح زیر کشت خرید زمین اجاره زمین تغییر کشت از محصولات دیگر به پسته	9
ns	0/423	اسپیرمن	ترتیبی	<u>نوع مالکیت اراضی</u> خصوصی اجاره ای دولتی مشاعی	10
0/018	-0/070	اسپیرمن	ترتیبی	<u>رفاه اقتصادی</u> نوع و کیفیت و قدمت مسکن اندازه واحد مسکونی میزان دفعات مسافرت خانواده مالکیت وسیله نقلیه	11

**سطح معناداری یک درصد * سطح معناداری پنج درصد - رابطه معنادار معکوس ناقص NS: بدون معنا(یافته های تحقیق:1392)

- بعد از بررسی ویژگی‌های اقتصادی کشاورزان پسته‌کار، در این قسمت رابطه بین ویژگی‌های اجتماعی کشاورزان پسته‌کار و مشارکت آنان در تعاونی پسته کاران مورد سنجش قرار گرفته است. بر طبق جدول 6، نتایج به دست آمده به شرح زیر است:
- 1- بین متغیر اجتماعی میزان تحصیلات و مشارکت پسته کاران در تعاونی پسته کاران، رابطه معنادار مستقیم ناقص وجود دارد، یعنی با افزایش میزان سواد و تحصیلات کشاورزان، میزان مشارکت آنان در تعاونی افزایش یافته است.
  - 2- بین متغیر استفاده از خدمات مشاوره ای و مشارکت کشاورزان پسته‌کار در تعاونی مورد نظر، رابطه معنادار مستقیم ناقص وجود دارد، یعنی با افزایش استفاده از امکانات و تسهیلات مشاوره‌ای که اینگونه مراکز و تعاونی‌ها در اختیار پسته کاران می‌گذارند، میزان مشارکت آنها در تعاونی افزایش یافته است.
  - 3- بین متغیرهای انگیزه کشاورزان و مشارکت آنان در تعاونی، رابطه معنادار مستقیم ناقص وجود دارد، یعنی با افزایش میزان انگیزه کشاورزان، میزان مشارکت آنها در تعاونی افزایش یافته است.
  - 4- بین متغیر میزان سرمایه اجتماعی (آگاهی و مهارت‌های حرفه‌ای مربوط به کشت و تولید پسته) و همچنین فاصله محل سکونت از تعاونی و مشارکت آنان در تعاونی پسته کاران، رابطه معنادار معکوس ناقص وجود دارد، یعنی هر چقدر میزان آگاهی‌ها و مهارت‌های حرفه‌ای کشاورزان در فرآیند کشت و تولید پسته بیشتر باشد و همچنین هر چقدر فاصله محل سکونت کشاورزان از تعاونی بیشتر باشد، میزان مشارکت آنان در تعاونی کاهش یافته است.
  - 5- بین متغیر منزلت اجتماعی کشاورزان پسته‌کار و مشارکت آنان در تعاونی، رابطه معنادار مستقیم ناقص وجود دارد، یعنی هر چقدر کشاورزان از منزلت اجتماعی بالاتری برخوردار باشند، میزان مشارکت آنان در تعاونی افزایش می‌یابد.
  - 6- بین متغیر توصیه رهبران محلی و مشارکت کشاورزان در تعاونی پسته کاران رابطه معنادار مستقیم ناقص وجود دارد، یعنی هر چقدر توصیه رهبران محلی در مورد مشارکت و تشویق و ترغیب کشاورزان به عضویت و مشارکت در اینگونه مراکز و تعاونی‌ها بیشتر باشد، میزان مشارکت پسته کاران در تعاونی مورد نظر افزایش یافته است.
  - 7- بین متغیرهای اعتقاد به فضای مشارکتی و میزان روحیه مشارکتی و مشارکت کشاورزان در تعاونی پسته کاران رابطه معنادار مستقیم ناقص وجود دارد، یعنی با افزایش میزان اعتقاد به فضای مشارکتی و همچنین بالا بودن میزان روحیه مشارکتی، مشارکت و عضویت آنان در تعاونی افزایش یافته است.
  - 8- بین متغیر ریسک‌پذیری کشاورزان و مشارکت آنان در تعاونی پسته کاران، رابطه معنادار مستقیم ناقص وجود دارد، یعنی با افزایش میزان ریسک‌پذیری کشاورزان، میزان مشارکت آنان در تعاونی افزایش یافته است.
  - 9- بین میزان تماس‌های ترویجی و مشارکت پسته کاران در تعاونی، رابطه معنادار مستقیم ناقص وجود دارد، یعنی با افزایش میزان تماس‌های ترویجی، میزان مشارکت کشاورزان در تعاونی افزایش یافته است.
  - 10- بین متغیر میزان آگاهی کشاورزان از مزایای مشارکت و مشارکت آنان در تعاونی پسته کاران، رابطه معنادار مستقیم ناقص وجود دارد، یعنی هر چقدر میزان آگاهی کشاورزان از مزایای مشارکت افزایش یابد، میزان مشارکت آنان در تعاونی پسته کاران افزایش یافته است.

جدول 6 : همبستگی مولفه های مربوط به عضویت کشاورزان پسته‌کار در تعاونی و ویژگی های اجتماعی آنان

ردیف	متغیر	نوع مقیاس	نوع آزمون	ضریب همبستگی	سطح معناداری
------	-------	-----------	-----------	--------------	--------------

1	سن	نسبی	پیرسون	0/023	ns
2	میزان تحصیلات	ترتیبی	اسپیرمن	0/287**	0/000
3	استفاده از خدمات مشاوره ای	ترتیبی	اسپیرمن	0/348**	0/000
4	تعداد افراد تحت تکفل	ترتیبی	اسپیرمن	0/109	ns
5	انگیزه کشاورزان	ترتیبی	اسپیرمن	0/044	0/019
<u>سرمايه اجتماعي (آگاهی های حرفه ای)</u> آگاهی از زمان، مقدار و فرم صحیح استفاده از سموم آگاهی از زمان، مقدار و فرم صحیح استفاده از کودهای زراعی					
6	آگاهی از زمان، میزان و تعداد دفعات آبیاری درختان پسته	ترتیبی	اسپیرمن	-0/004	0/036
<u>سرمايه اجتماعي (مهارت های حرفه ای)</u> مهارت در روش های آبیاری مهارت در نگهداری یا مراحل داشت درخت مهارت در پیوند درخت مهارت در سله شکنی مهارت در مبارزه با علف های هرز					
7	مهارت در روش های آبیاری	ترتیبی	اسپیرمن	-0/117*	0/045
8	منزلت اجتماعی	ترتیبی	اسپیرمن	0/218**	0/000
9	فاصله محل سکونت از تعاونی	ترتیبی	اسپیرمن	-0/140**	0/010
10	توصیه رهبران محلی	ترتیبی	اسپیرمن	0/086*	0/010
11	اعتقاد به فضای مشارکتی	ترتیبی	اسپیرمن	0/140**	0/000
12	ریسک پذیری کشاورزان	ترتیبی	اسپیرمن	0/199**	0/000
13	میزان تماس های ترویجی	ترتیبی	اسپیرمن	0/117*	0/000
14	میزان آگاهی کشاورزان از مزایای مشارکت	ترتیبی	اسپیرمن	0/093*	0/022
15	سوابق فرد در زمینه مشارکت	ترتیبی	اسپیرمن	0/085	ns
16	میزان روحیه مشارکت	ترتیبی	اسپیرمن	0/167**	0/000

** سطح معناداری یک درصد * سطح معناداری پنج درصد - رابطه معنادار معکوس ناقص ns: بدون معنا یافته های تحقیق: 1392)

نتیجه گیری

تعاونی ها سازمان هایی هستند که شرایطی را برای مشارکت افراد به وجود می آورند. در این شرایط بسیاری از مسائل و مشکلات، حتی تضادها حل می شوند. در حوزه کشت و تولید محصولات باارزشمندی چون پسته، تعاونی های پسته کاران می توانند در حل

بسیاری از مشکلات از طریق مشارکت دادن افراد در تصمیم گیری، نقش مهمی ایفا کنند. در این تحقیق، ویژگی های اجتماعی و اقتصادی موثر بر مشارکت پسته کاران در تعاونی پسته کاران شهرستان دامغان، مورد مطالعه قرار گرفت. بر طبق یافته ها و بر اساس تحلیل های آماری انجام گرفته، می توان اظهار داشت که پسته کارانی که از نظر اقتصادی: 1) از سطح زیرکشت و تولید بالاتری برخوردار هستند، 2) از اعتبارات بانکی، وسایل مکانیزه بیشتر و همچنین از روش ها و نهاده های جدید جهت توسعه و گسترش باغ خود در فرآیند کشت و تولید پسته و بالا بردن سطح راندمان و تولید خود استفاده می کنند، 3) به افزایش سطح زیر کشت باغات خود (تحول اراضی زیر کشت)، اعم از زیر کشت بردن اراضی بایر، زهکشی اراضی، اجاره و یا خرید زمین و ... اقدام کرده اند و همچنین پسته کارانی که از نظر ویژگی های اجتماعی: 1) از میزان تحصیلات بالاتری برخوردار هستند، 2) از انگیزه بیشتری جهت مشارکت و عضویت برخوردار هستند، 3) از خدمات مشاوره ای بیشتر مربوط به کشت و تولید پسته و مراجعه به سازمان ها و نهادهای مربوطه همچون تعاونی پسته کاران، جهاد کشاورزی و ... استفاده کرده اند، 4) از منزلت اجتماعی بالاتری در بین بستگان و کشاورزان پسته کار دیگر برخوردار هستند، 5) به فضای مشارکتی اعتقاد بیشتری دارند و روحیه مشارکت در بین آنها بالا است، 6) در بین کشاورزان ریسک پذیر قرار می گیرند، 7) میزان تماس های ترویجی آنها بالا است، 8) از مزایای مشارکت و عضویت در اینگونه تعاونی های تولیدی، آگاهی بیشتری دارند و در نهایت 9) تشویق و ترغیب رهبران محلی به مشارکت و عضویت در تعاونی های تولیدی در بین کشاورزان پسته کار بیشتر بوده است، میزان مشارکت و عضویت کشاورزان پسته کار در تعاونی پسته کاران در منطقه مورد مطالعه افزایش یافته است. با توجه به نتایجی که از آزمون های همبستگی در این پژوهش به دست آمده است، تحقیقات متعددی هستند که تا حدودی و در بعضی از موارد با تحقیق مورد نظر، هم راستا و همسو می باشند. در مقاله ای تحت عنوان تعیین ویژگی های اجتماعی، اقتصادی و زراعی گندم کاران شهرستان های اهواز، دزفول و بهبهان با توجه به پذیرش روش های کشاورزی پایدار کم نهاده، عمانی و چیدری (1385) به این نتیجه رسیدند که سطح سواد، میزان اراضی زیر کشت، میزان اراضی زیر کشت دیم، کل زمین تحت مالکیت، زمین زیر کشت گندم، درآمد محصول، منزلت اجتماعی، هنجار اجتماعی، دانش فنی و دانش کشاورزی پایدار کم نهاده، مشارکت اجتماعی و میزان استفاده از کانال های ارتباطی با پذیرش روش های کشاورزی پایدار کم نهاده، رابطه مثبت و معنی داری داشته است، همچنین سن، تعداد افراد خانوار و فاصله مزرعه تا مرکز خدمات، و سابقه کشت گندم و سابقه اشتغال به کشاورزی با پذیرش روش های کشاورزی پایدار کم نهاده رابطه منفی و معنی داری داشته است و یا در مقاله ای دیگر تحت عنوان تعیین عوامل موثر بر مشارکت مرتعداران در تعاونی های مرتع داری استان کردستان، جلالی و کرمی (1384) به این نتیجه رسیدند که از میان سازه های ارتباط با کارمندان منابع طبیعی، تقدیرگرایی، موفقیت مداری، دانش فنی فرد، سطح سواد، منفعت-هزینه، پیامد اجتماعی مشارکت، خدمات ترویجی و تامین نهاده که دارای همبستگی معنی داری با متغیر میزان مشارکت فرد در تعاونی می باشند، سازه های خدمات ترویجی و سطح سواد در تابع رگرسیونی چندگانه به شیوه مرحله ای وارد و به ترتیب 37% و 2% تغییرات متغیر میزان مشارکت فرد در تعاونی را توضیح می دهند.

منابع و ماخذ

- 1- اعظمی، م. سروش مهر، ه (1389) تاثیر متغیرهای فردی و اقتصادی زنان روستایی بر مشارکت آنان در تعاونی تولید (مطالعه موردی: تعاونی توپ سازان شهرستان پاوه و اورامات، پژوهش های روستایی، شماره 4، ص 180.
- 2- حسینی نوه، ح (1388) تاثیر عضویت در شرکت های تعاونی تولید کشاورزی بر ویژگی های فنی، اقتصادی و اجتماعی پسته کاران شهرستان رفسنجان، سبزینه، شماره 40، صص 72 و 94.
- 3- حیدری ساریان، و (1391) همان بررسی عوامل موثر بر موفقیت تعاونی های تولید روستایی (مطالعه موردی: شهرستان پارس آباد، نگرش های نو در جغرافیای انسانی، شماره دوم، صص 151 و 152.

- 4-حیدری ساربان، و (1391) نقش تعانی های تولید روستایی در ارتقای توانمندی های فنی و اقتصادی کشاورزان گندم کار(مطالعه موردی گندمکاران شهرستان مشکین شهر)، فصلنامه روستا و توسعه، شماره 1، صص 110 و 113.
- 5-صدیقی،ح. درویشی نیا، ع.ا (1381) بررسی میزان موفقیت شرکت های تعاونی تولید روستایی استان مازندران، علوم کشاورزی ایران، شماره 2، ص 313.
- 6-ظاهرخانی، م. قرنی آرانی، ب (1385) مطالعه عوامل موثر بر گرایش روستاییان به تشکیل تعاونی های روستایی(مطالعه موردی: دهستان قنوت قم)، تحقیقات جغرافیایی، شماره 78، صص 83 و 84.
- 7-علم بیگی، ا. ظریفیان، ش. آقاپور، ش (1388) تعیین عوامل موثر بر نگرش دامداران عضو تعاونی گاوداران شهرستان همدان به مشارکت در تشکیل و اداره سازمان های کشاورزان، تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، شماره 1، صص 114، 120 و 121.
- 8-گندم زاده، ر. ثمری، د (1388) عوامل موثر بر گرایش کشاورزان به عضویت در تعاونی های تولید شهرستان طبس، تعاون، شماره 212، ص 95.
- 9-گل محمدی، ف (1387) بررسی عوامل مورد نیاز در دستیابی به توسعه پایدار کشاورزی از دیدگاه کشاورزان نخبه استان اصفهان، پژوهش و سازندگی، شماره 81، ص 97.
- 10-محمدی، ح. صبوحی صابونی، م. سیاسر، ب. میر، ب (1390) بررسی نقش تعاونی های تولید کشاورزی در ارتقای دانش فنی کشاورزان(مطالعه موردی چغندرکاران استان فارس، مجله چغندر قند، شماره 2، ص 226.
- 11-Alexander,W.G.(2009): cooperation in the European Market Economics. Bombay: Asia Publishing.
- 12-Birchall, T.(2003): Rediscovering the co-operative advantage: poverty reduction through self-help, International labor organization, Ch.3 Tenant takeovers of abandoned housing in New York, Vol,54,p.324.
- 13-Baland, J.M & Platteau, J.P.(1996): Halting Degradation of natural Resources: Is there arole for rural communities , oxford: oxford university press.
- 14-Dackman,Dean(2004): *What is rural cooperative*. Center for study of cooperation. University og Saskatchewan, Journal of Agricultural cooperation, Vol. 5, No. 1, p.23.
- 15-Davies, K. and Burt, s.(2007): consumer cooperative and retail internationalization: problems and prospects. Journal og Retail and Distribution M anagement, Vol. 35, No. 2, pp. 42-50.
- 16-Delgado,c.(2007): Agro industrialization Through institutional innovation: Transaction costs, co-operatives and Milk-Market Development in the ethiopianhighlands. International food policy Research, Washington DC,P.106.
- 17-Fairbairn,B. June, B. Murray, F.(2003): Co-operatives and community Development: Economics in social Perspective. Centre for the study of co-operatives. Saskatoon, Saskatchewan, pp.254-255.
- 18-Herper, D.(2010): The critical factors for the success of cooperatives and other groups. *Washing DC*. Journal of studies in the social philosophy of cooperation, Vol. 3, No. 1, pp. 223-270.
- 19-Helmberger,P.(1999): cooperative enterprise as a structural dimension of farm market. Journal of farm Economics, Vol. 6, No. 7,pp.610-615.
- 20-Ozdemiir, G.(2006): cooperative shareholder relations in agricultural cooperatives in Turkey. Journal of Asian Economics, Vol. 4, No. 3, p.213.

21-Rahman, D.(2007): strategic alliance among agricultural cooperatives: the Malaysian perspective, Option-serdong, Vol. 1, No.14,pp. 9-11.

22-Werner,s.(1999): the raiffaisen movement for agricultural cooperation in west Germany. Journal of agricultural administration. Vol. 8, No. 1,pp. 245-250.

Influence of economic and social variables pistachio growers on their participation in agricultural production cooperatives (case study: pistachio growers cooperative of damghan city)

mahnaz rahbari^{*1}, hussain jafari sirizi²

¹ master of geography and rural planning, university of tarbiyat modares, Tehran, iran

²master of Geopolitics, university of tehran, iran

Abstract

The overall goal of this research is to survey relationship between social and economic characteristics of pistachio growers and their partnership in pistachio growers cooperative of damghan city that is done by descriptive-survey method. 318 among of 2500 pistachio growers member of pistachio growers cooperative were selected by Cochran formula. A mixed (open and closed) questionnaire was used to collect required data. Also, reliability and validity of the questionnaire was calculated by factor analysis, KMO coefficient and cronbachs alpha methods. The reliability and validity Coefficients of the questionnaire are %729 and %96 respectively that are acceptable for our research. Cosequently, data was analyzed by spss software in terms of descriptive and analytical (i.e. pearson and spearman tests) statistics. Results show there is significant and positive relationship between socio-economic characteristics of farmers (cultivation, product performance per hectare, the use of bank credits, mechanization and also using methods and new inputs, transformation of land under cultivation, education, use of advisory services, farmers motivation, social status, advise of local leaders, belief to the partnership and morale of partnership, farmers risk acceptance, amount of promotion connection and farmers awareness of the benefits of participation) and participation of farmers in pistachio growers cooperative of Damghan city.

Key Words: economic characteristics of pistachio growers, social characteristics of pistachio growers, partnership, pistachio growers cooperative, Damghan city.